

Mooi Mecklenburg

Ondergang en heropbouw van Schloss Ulrichshusen

Achtergrond - 15 november 2006

Er zullen niet veel Nederlanders zijn die de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern in het oosten van Duitsland zien als mogelijke vakantiebestemming. Het gebied wordt geassocieerd met hoge werkloosheid, DDR-architectuur, en weinig aantrekkelijke landschappen. Degenen die er geweest zijn komen echter enthousiast terug en verhalen over vriendelijke mensen, mooi opgeknapte steden en prachtige landschappen. Neem bijvoorbeeld het merengebied van de Mecklenburgische Seenplatte. Heel verbaasd zijn de bezoekers vooral over de vele kastelen die hier - en in de rest van de deelstaat - te vinden zijn, zoals het Schloss Ulrichshusen.

Tot aan het eind van de Tweede Wereldoorlog was dit het gebied van de *Junkers*: de grootgrondbezitters, vaak van adel, die de scepter zwaaiden over grote landgoederen. De landarbeiders hadden weinig in te brengen, en leefden onder primitieve omstandigheden. Zij moesten het doen met eenvoudige huisjes, terwijl de landheer een groot landhuis of kasteel had laten bouwen, dat omringd werd door een fraai park.

Geconfisqueerd

Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog zagen veel grootgrondbezitters de bui al hangen en vluchtten uit angst voor de Russen naar het Westen. In de Sovjet-bezettingszone werd het bezit van de *Junkers* geconfisqueerd en werd het land verdeeld onder de landarbeiders onder de leus 'Junkerland in Bauernhand'. In 1952 begon de collectivisatie van de landbouw. Een deel van de kastelen en landhuizen kreeg een nieuwe maatschappelijke bestemming, maar de rest verkommerde en veranderde langzaam in een krot.

De Duitse vereniging bracht voor veel kastelen de redding van de ondergang. Een mooi voorbeeld is Schloss Ulrichshusen, vier kilometer ten zuiden van de Machiner See, twintig kilometer ten noorden van Waren. Het is prachtig gelegen aan een klein meertje, de Kuckuckssee.

Het is moeilijk voorstelbaar dat het kasteel aan het eind van de DDR-tijd slechts

een ruïne was. In 1987 was het door onbekende oorzaak afgebrand. Slechts delen van de buitenmuren stonden overeind. Nu is Ulrichshusen het sprankelend middelpunt van de jaarlijkse Festspiele Mecklenburg-Vorpommern: overal in de deelstaat worden klassieke concerten georganiseerd in kastelen, dorpskerken en veldsteenschuren.

Afspiegeling

Het verhaal van Schloss Ulrichshusen is een prachtige afspiegeling van de roerige geschiedenis van het gebied. Het kasteel werd in 1526 in renaissancestijl gebouwd door Ulrich von Maltzan, vermoedelijk op de resten van een oude Slavische burcht. Gedurende de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) brandde het af, maar al snel volgde de wederopbouw.

Vanaf 1815 kwam het in bezit van andere, merendeels adellijke families. Het bleef een groot landbouwbedrijf. Na 1945 diende het kasteel als opvangplaats voor vluchtelingen, en werd achtereenvolgens danszaal en dorpswinkel voor de plaatselijke bevolking. Daarna raakte het in verval, met als doodsteek de brand van 1987.

In december 1990 maakten nazaten van de familie Maltzahn een reis naar de nieuwe deelstaten op zoek naar het oude familiebezit. In de buurt van het kleine dorp Ulrichshusen volgden zij het bordje 'Naar de ruïne'. Het slot lag er donker en treurig bij, overwoekerd door onkruid. De Kuckuckssee was vanuit het kasteel niet meer te zien. Helmuth Freiherr von Maltzahn durfde het nog wel aan om de verkoolde trap op te klimmen, maar de rest van het gezelschap waagde zich daar niet aan. Verder ging de reis, op zoek naar ander bezit.

Symbolisch bedrag

Ulrichshusen bleef echter in de herinnering, en Maltzahn informeerde zelfs naar een mogelijke aankoop. Tegen een symbolisch bedrag kon hij de ruïne kopen, met de toezegging zorg te dragen voor de wederopbouw. Daarmee was zo'n 4 miljoen euro gemoeid, waarvan de helft gefinancierd zou worden door de deelstaat, de nationale overheid en diverse stichtingen. In 1993 startte de wederopbouw, te beginnen met het afvoeren van negenhonderd ton puin. Stap voor stap kwam het hele complex gereed.

Nu dient het kasteel als hotel, en is de grootste schuur opgebouwd tot een concertruimte voor twaalfhonderd personen. In het kader van de jaarlijkse *Festspiele* hebben al veel beroemdheden opgetreden, zoals de violisten Yehudi Menuhin en Anne-Sophie Mutter. De voormalige stal is opgebouwd tot een sfeervol

restaurant.

Aanvankelijk was er enige scepsis bij de plaatselijke bevolking. Nu overheerst de vreugde over nieuwe werkgelegenheid en de terugkeer van leven op het platteland. Er is waardering voor de inspanningen van de *Freiherr*, die niet te beroerd is om zelf de handen uit de mouwen te steken.

Omwenteling

De elfhonderd hectare aan landbouwgrond en bos worden ecologisch verantwoord gebruikt. Helmuth von Maltzahn probeert door middel van allerlei initiatieven de biologisch verantwoorde landbouw te stimuleren in de omgeving, en daarmee de toekomst van de landbouw te verbeteren. Daarmee is de omwenteling voltooid: de nazaat van een geslacht dat eens symbool stond voor de uitbuiting van de boeren stelt zich in meerdere opzichten dienstbaar aan de hedendaagse maatschappij.

Het kasteel, maar vooral ook de omgeving zijn een bezoek meer dan waard. Combineer dit met een langer verblijf in de verrassende deelstaat Mecklenburg-Vorpommern, waar nog honderden kastelen erop wachten ontdekt te worden door de Nederlanders.

Leo Paul is sociaal-geograaf aan de Universiteit Utrecht.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3742/mooi-mecklenburg>